

DOI: 10.31866/2616-745X.17.2026.360713
УДК 327.56:327.8

ТЕХНОЛОГІЇ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ
ДИЛЕМИ БЕЗПЕКИ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Висоцький Олександр Юрійович

Доктор політичних наук, професор,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0712-8499>,
e-mail: vysalek@gmail.com

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
пр. Науки, 72, Дніпро, Україна, 49000

Для цитування:

Висоцький, О.Ю., 2026. Технології міжнародної безпеки в контексті дилеми безпеки та стратегічної невизначеності. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 17, с.102-115. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.17.2026.360713>.

Актуальність статті зумовлена загостренням дилеми безпеки в умовах стратегічної невизначеності сучасної міжнародної системи. Мета дослідження: виокремити та систематизувати технології міжнародної безпеки як механізми зменшення невизначеності, підвищення передбачуваності стратегічної взаємодії і трансформації дилеми безпеки з екзистенційної в керовану. У дослідженні застосовано технологічний підхід, що поєднує структурний реалізм, когнітивну теорію сприйняття та інституціоналізм. Наукова розвідка реалізована через п'ятиетапну аналітичну процедуру: діагностика типу невизначеності, формулювання функціональної задачі, опис структури технології, оцінка механізму дії, визначення меж застосування. У результаті ідентифіковано ключові технології управління невизначеністю: стратегічна прозорість та верифікація, інституціоналізований стратегічний діалог, стримування з обмеженою демонстративністю, формування безпекових спільнот, глобальна взаємозалежність. Кожна технологія адресно впливає на конкретний тип невизначеності (інтерпретаційну, матеріальну, процедурну, ідентифікаційну), зменшуючи простір для хибних інтерпретацій та

ВИСОЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ ТЕХНОЛОГІЇ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ДИЛЕМИ БЕЗПЕКИ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

обмежуючи ескалаційні спіралі. У висновках заявлено, що дилема безпеки не підлягає абсолютному усуненню, але може бути трансформована через цілеспрямоване технологічне управління. Запропонована концептуальна модель надає нормативно-інструментальну основу для розроблення зовнішньополітичних стратегій, сприяючи стабілізації міжнародної системи в умовах анархії.

Ключові слова: дилема безпеки; стратегічна невизначеність; технології міжнародної безпеки; стратегічний діалог; стримування; безпекові спільноти; глобальна взаємозалежність; міжнародне право.

Вступ

Дилема безпеки є структурною характеристикою міжнародної системи, в межах якої заходи одного актора, спрямовані на зміцнення власної безпеки, сприймаються іншими як потенційна загроза. Вона має дворівневу природу та складається з дилеми інтерпретації (оцінка намірів і можливостей іншого) і дилеми реагування (вибір відповіді на цю оцінку), які у взаємодії створюють складну когнітивно-стратегічну матрицю вибору для осіб, відповідальних за ухвалення рішень. Динаміка дилеми безпеки зумовлюється комплексом взаємопов'язаних чинників, які зазвичай класифікують як переважно матеріальні та переважно психологічні. Матеріальний вимір суміжний із феноменом символічної двозначності озброєнь і їх розміщення, що позначає структурну неможливість однозначно відрізнити оборонні наміри від наступальних навіть у випадках, коли сторони декларують прагнення до стабільності (Booth and Wheeler, 2008, p.42). Психологічний вимір ґрунтується на тому, що науковці окреслюють як проблему «чужих розумів» фундаментальну неможливість достеменно пізнати наміри іншого актора, що неминуче породжує інтерпретаційну невизначеність і схильність до гіперчутливого сприйняття потенційної загрози (Hollis and Smith, 1990, pp.171-172). Структурна неможливість розрізнення оборонних і наступальних намірів та психологічна проблема «чужих розумів» формують структурну невизначеність, яка не може бути повністю усунута.

В історичній перспективі це підтверджується як аналізом сутності дилеми безпеки як ключового рушія ескалації Фукідідом, так і сучасною концепцією «пастки Фукідіда», розробленою Ґ. Аллісоном (Allison, 2015; 2017). Динаміка суперництва великих держав (США–Китай), війна росії проти України, ядерна взаємна вразливість та глобальна взаємозалежність лише підсилюють системний характер цієї проблеми.

Отже, постає ключове питання: які технології міжнародної безпеки можуть зменшити ризики хибної інтерпретації, неконтрольованої ескалації та самовідтворюваної спіралі страху?

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Існує обширний масив наукової літератури щодо осмислення дилеми безпеки та стратегічної невизначеності. Р. Джервіс (Jervis, 1978) систематизував дилему безпеки, показавши, що вона залежить від балансу «наступ–оборона» та розрізнення оборонних і наступальних озброєнь. Він заклав основу для аналізу стратегічної невизначеності як проблеми намірів, а не лише можливостей. Ч. Глейзер (Glaser, 1997) розвинув концепцію «контингентного реалізму», доводячи, що за певних умов держави можуть уникнути спіралі конфлікту. Він уточнив механізми помилкової інтерпретації сигналів, що є ядром стратегічної невизначеності. Ш. Тан (Tang, 2009) здійснив одну із найгрунтовніших концептуальних ревізій дилеми безпеки, чітко відмежовуючи її від споріднених, але некоректних розширень (наприклад, ототожнення з будь-яким конфліктом інтересів). Він формулює строгі умови застосування концепту: анархія, відсутність злого наміру, взаємна невизначеність та самопідривний характер політики, тим самим усуваючи концептуальну інфляцію терміна й уточнюючи межі стратегічної невизначеності. К. Бут і Н. Вілер (Booth and Wheeler, 2008) концептуалізували «трагедію дилеми безпеки», поєднавши матеріальні та психологічні аспекти. Вони зробили акцент на невизначеності намірів як ключовому чиннику ескалації. Е. Кідд (Kydd, 2005) розробив теорію довіри та спіралі, пояснюючи, як очікування щодо намірів іншого актора формують рівновагу недовіри. М. Белл і К. Квек (Bell and Quek, 2025) емпірично протестували «інертність» дилеми безпеки на рівні масових уявлень у США та Китаї. Їх експерименти показали, що сприйняття загрози залишається стійким, що підтверджує відносну невикорінюваність стратегічної невизначеності в американо-китайському контексті. К. Брандадж (Brundage, 2023) розмежував боротьбу за безпеку ланцюгів постачання та боротьбу за геополітичну перевагу, продемонструвавши, як економічна взаємозалежність перетворюється на джерело нової стратегічної невизначеності в технологічній сфері. А. Луповічі (Lupovici, 2026) розробив політико-орієнтовану рамку для уникнення онтологічних дилем безпеки, спираючись на різноманіття інтерпретацій онтологічної безпеки в міжнародних відносинах. Він виокремлює три ключові дилеми: 1) напруження між фізичною та онтологічною безпекою; 2) внутрішню ідентифікаційну дисонансну дилему; 3) спіральну дилему між власною онтологічною безпекою та безпекою інших. Автор пропонує не просто діагностику, а механізми запобігання ескалації: ідентифікацію джерел онтологічної тривоги, оцінку ширших на-

ВИСОЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ ТЕХНОЛОГІЇ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ДИЛЕМИ БЕЗПЕКИ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

слідків безпекових кроків і уникнення дій, які загрожують ідентичності інших акторів. У результаті, дилема безпеки постає не лише як структурна пастка анархії, а як процес, що може бути пом'якшений через рефлексивну політику. О. Висоцький (2021) окреслив місце політичної безпеки держави в контексті міжнародної безпеки та легітимності, обґрунтував застосування технологічного підходу до міжнародних відносин (Висоцький, 2017) та виокремлення технологій національної безпеки в зовнішній політиці держави (Vysotskyi, 2023).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Попри те, що багато досліджень були присвячені осмисленню дилеми безпеки та стратегічної невизначеності, майже не було спроб застосування ефективних засобів технологічного управління невизначеністю в умовах наростання нестабільності міжнародного середовища та загострення проблеми міжнародної безпеки. Крім того, ще не розроблялось застосування технологічного підходу до розв'язання дилеми безпеки та стратегічної невизначеності.

Постановка завдання дослідження

Метою дослідження є виокремити та систематизувати основні технології міжнародної безпеки як інституційно-організаційні, процедурні і когнітивні механізми, здатні зменшувати невизначеність, підвищувати передбачуваність стратегічної взаємодії, обмежувати ескалаційні спіралі, трансформувати дилему безпеки з екзистенційної в керовану.

Методологією дослідження виступає технологічний підхід. Він розглядає безпеку не як статичний стан (мир / відсутність війни), а як процес управління ризиками через спеціально сконструйовані механізми. Його теоретичним підґрунтям є поєднання структурного реалізму (анархія та дилема безпеки), когнітивної теорії сприйняття (зокрема ідеї Р. Джервіса (Jervis, 1976, р.3) про хибні інтерпретації) та інституціоналізму.

Технологічний підхід складається з кількох послідовних етапів: 1) діагностика проблеми, 2) виділення функціональної задачі, 3) опис структури технології, 4) оцінка механізму дії, 5) аналіз меж застосування. На першому етапі з'ясовується конкретний тип невизначеності: інтерпретаційна (намір), матеріальна (можливості), процедурна (реакція) або системна (баланс сил). Об'єктом аналізу стає не просто конфлікт, а механізм його потенційної ескалації. На другому етапі кожна технологія формулюється як відповідь на чітко визначену функцію: зниження невизначеності, обмеження ескалації, підвищення передбачуваності, формування довіри, стабілізація очікувань тощо. На третьому етапі технологія аналізується як сукупність: 1) інституційних елементів (органи, режими, процедури), 2) нормативних правил, 3) матері-

альних інструментів (інспекції, верифікація, стримування), 4) когнітивних механізмів (інтерпретаційні рамки). На четвертому етапі визначається, як саме технологія впливає на дилему безпеки: чи зменшує вона простір для хибних інтерпретацій, чи обмежує швидкість реакції, чи підвищує вартість агресії. На п'ятому етапі з'ясовуються умови ефективності (рівень взаємозалежності, баланс сил, політична воля), оскільки жодна технологія не усуває анархію міжнародної системи, а лише трансформує її ефекти.

Отже, технологічний підхід дозволяє системно класифікувати механізми міжнародної безпеки як керовані інструменти мінімізації ризику, а не як спонтанні прояви балансу сили.

Виклад основного матеріалу дослідження

Однією із провідних у міжнародній безпеці є технологія стратегічної прозорості та верифікації. Її значущість обумовлюється інтерпретаційною та матеріальною невизначеністю: держави не можуть достеменно знати наміри одна одної та змушені оцінювати військові спроможності через неповну інформацію. Саме ця подвійна невизначеність лежить в основі дилеми безпеки, яку концептуалізував Р. Джервіс (1976). Оборонні заходи однієї сторони можуть сприйматися як наступальні приготування іншої. Головна функція цієї технології – зниження структурної невизначеності шляхом інституціоналізованого розкриття інформації та перевірки дій. Технологія спрямована на: мінімізацію ризику хибної інтерпретації військової активності; обмеження можливостей прихованої підготовки до агресії; стабілізацію очікувань щодо поведінки контрагента.

Технологія стратегічної прозорості та верифікації складається із чотирьох взаємопов'язаних елементів: 1) інституційний компонент (міжнародні організації та договірні режими, наприклад, механізми контролю в межах ОБСЄ); 2) процедурний компонент (обов'язковий обмін даними про збройні сили, повідомлення про навчання, інспекції на місцях); 3) матеріально-технічний компонент (спутниковий моніторинг, дистанційне зондування, технічні засоби контролю); 4) нормативний компонент (юридично закріплені зобов'язання щодо прозорості та допустимих рівнів озброєнь).

Механізм дії цієї технології полягає в тому, що вона змінює інформаційне середовище стратегічної взаємодії. Коли військові заходи стають передбачуваними й перевірюваними, зменшується простір для найгірших припущень. Верифікація підвищує вартість порушення правил, а регулярний обмін інформацією знижує темп ескалації під час криз. Таким чином, дилема безпеки не зникає, але її інтенсивність послаблюється.

ВИСОЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ ТЕХНОЛОГІЇ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ДИЛЕМИ БЕЗПЕКИ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Межі ефективності технології стратегічної прозорості та верифікації визначаються мінімальним рівнем політичної довіри, взаємною вигодою від передбачуваності, збереженням каналів комунікації навіть у період конфлікту.

За умов повної деградації політичних відносин прозорість може звужуватися або інструменталізуватися. Отже, стратегічна прозорість та верифікація є не самодостатнім рішенням, а ключовим елементом багаторівневої архітектури управління дилемою безпеки.

Однією із ключових в управлінні невизначеністю є технологія інституціоналізованого стратегічного діалогу. В основі її значущості лежить інтерпретаційна невизначеність і проблема «чужих намірів». Умови анархії не дозволяють державам бути впевненими у довгострокових цілях одна одної. За відсутності комунікації будь-які військово-політичні сигнали можуть бути неправильно витлумачені, що підсилює спіраль страху. Як показував Р. Джервіс (Jervis, 1976, p.75), хибні уявлення про наміри супротивника часто стають причиною ескалації навіть без об'єктивного наміру агресії.

Головною функцією технології інституціоналізованого стратегічного діалогу є інституціоналізоване зниження інтерпретаційної невизначеності через регулярний, структурований і передбачуваний обмін позиціями. Ця технологія спрямована на: 1) уточнення стратегічних сигналів; 2) зменшення ризику кризового непорозуміння; 3) створення процедур швидкого контакту під час загострення.

Технологія інституціоналізованого стратегічного діалогу має багаторівневу конструкцію. На форматному рівні вона включає постійні двосторонні або багатосторонні платформи (наприклад, механізми в межах НАТО або спеціальні формати стратегічної стабільності). На процедурному рівні ця технологія передбачає регулярність зустрічей, порядок денний, кризові канали («гарячі лінії»), протоколи консультацій. На когнітивному рівні вона спрямовується на формування звички до взаємного пояснення доктрин, військових реформ, оборонних концепцій. На нормативному рівні ця технологія передбачає визнання легітимності інтересів іншої сторони в межах погоджених правил.

Механізм дії технології інституціоналізованого стратегічного діалогу полягає в тому, що інституціоналізація діалогу перетворює спорадичні контакти на регулярну процедуру. Це зменшує залежність від особистих рішень лідерів і обмежує імпульсивність у кризі. Постійна комунікація дозволяє відокремлювати сигнали стримування від підготовки до агресії, а також коригувати хибні припущення до того, як вони закріпляться у стратегічному плануванні. Ця технологія знижує швидкість ескалації та підвищує передбачуваність реакцій.

Ефективність технології інституціоналізованого стратегічного діалогу залежить від: 1) готовності сторін підтримувати канали навіть у період напруження; 2) мінімального рівня взаємної раціональності; 3) відсутності повної делегітимації іншої сторони.

Отже, інституціоналізований стратегічний діалог є технологією управління сприйняттями та сигналами, що не усуває конфлікт інтересів, але зменшує ймовірність його неконтрольованої ескалації.

Однією із важливих безпекових технологій управління невизначеністю на міжнародній арені є технологія стримування з обмеженою демонстративністю. В її основі лежить дилема реагування: держава має одночасно гарантувати власну безпеку та не спровокувати контрреакцію. Класичне стримування, описане ще Т. Шеллінгом (Schelling, 1960), передбачає демонстрацію спроможності завдати неприйнятної шкоди. Проте надмірна демонстративність може посилити інтерпретацію оборонних кроків як підготовки до наступу, що запускає спіраль озброєнь.

Головна функція технології стримування з обмеженою демонстративністю – поєднати достатній рівень оборонної спроможності із контрольованою силою сигналізації. Технологія спрямована на: 1) збереження надійності стримування; 2) мінімізацію провокативного ефекту; 3) обмеження темпу ескалації.

Технологія стримування з обмеженою демонстративністю включає чотири взаємопов'язані компоненти: 1) матеріальний компонент – формування оборонних спроможностей, які є достатніми для відсічі, але не перевищують потреб оборони (концепція мінімально достатнього стримування); 2) доктринальний компонент – чітко задекларований оборонний характер військової доктрини, включно з обмеженнями на застосування сили; 3) сигнальний компонент – контрольована публічність військових навчань, прозорість розгортань, запрошення спостерігачів; 4) процедурний компонент – поєднання стримування з каналами діалогу та механізмами деескалації.

Механізм дії цієї технології змінює співвідношення між спроможністю та її сприйняттям. Сторона демонструє готовність захищатися, але уникає агресивної риторики та надмірної мобілізаційної символіки. Це підвищує вартість потенційної агресії для супротивника, водночас зменшуючи ймовірність того, що оборонні заходи будуть витлумачені як підготовка до наступу. Таким чином, стримування зберігає стабілізуючу функцію без провокування надмірної відповіді.

ВИСОЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ ТЕХНОЛОГІЇ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ДИЛЕМИ БЕЗПЕКИ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Ефективність технології стримування з обмеженою демонстративністю залежить від: 1) раціональності сторін; 2) наявності хоча б мінімального рівня прозорості; 3) відсутності радикальної асиметрії сил.

За умов глибокої недовіри або ідеологічної радикалізації навіть обмежена демонстративність може інтерпретуватися як загроза. Отже, ця технологія є балансувальним механізмом, що трансформує стримування з інструмента ескалаційної конкуренції на інструмент контрольованої стабільності.

Технологія формування безпекових спільнот, на відміну від технологій, спрямованих на зменшення окремих аспектів невизначеності, відповідає на глибшу проблему – ідентифікаційну невизначеність. У класичній анархічній системі держави сприймають одна одну як потенційного противника. Навіть за відсутності безпосередньої загрози зберігається латентна можливість війни. Технологія формування безпекових спільнот покликана трансформувати саме це базове припущення.

Головна функція цієї технології – замінити логіку «потенційного конфлікту» логікою «структурної неможливості війни» всередині певної групи держав. Йдеться не лише про стримування, а про зміну взаємного сприйняття: партнери більше не розглядають один одного як легітимну військову ціль.

Технологія формування безпекових спільнот має багаторівневу конструкцію: 1) інституційний компонент – стійкі наднаціональні або міждержавні органи ухвалення рішень, що забезпечують регулярну взаємодію (класичний приклад – Європейський Союз); 2) нормативний компонент – закріплення принципів мирного вирішення спорів, верховенства права та спільних цінностей; 3) соціалізаційний компонент – формування спільної політичної культури через інтеграцію еліт, бюрократій, економік; 4) ідентифікаційний компонент – поступове формування відчуття «ми», що знижує радикальну інакшість партнера.

На відміну від стримування, яке працює через страх покарання, технологія формування безпекових спільнот працює через зміну очікувань і норм. Повторювана взаємодія, спільні процедури та інтегровані інтереси створюють звичку до ненасильницького розв'язання суперечностей. У результаті війна всередині спільноти стає не лише малоймовірною, а й нормативно неприйнятною. Дилема безпеки у внутрішньому вимірі суттєво послаблюється.

Ефективність технології формування безпекових спільнот має свої обмеження. Формування безпекової спільноти потребує тривалого часу, високого рівня політичної волі та відносної ціннісної сумісності. За різкої асиметрії інтересів або глибоких ідентичнісних конфліктів процес може зупинитися або деградувати.

Водночас ця технологія є найбільш трансформаційною: вона не просто управляє страхом, а поступово змінює саму структуру взаємного сприйняття, переводячи відносини зі сфери потенційного конфлікту у сферу стабільної співпраці.

У структурі міжнародної анархії держави змушені орієнтуватися на самодопомогу, що підсилює конкуренцію за безпеку. Однак в умовах ядерної взаємної уразливості та економічної інтегрованості класична логіка автономного виживання стає системно ризикованою. Виникає суперечність: прагнення до максимальної автономії підвищує загальну нестабільність. На цю системну дилему відповідає технологія глобальної взаємозалежності.

Головна функція цієї технології – трансформувати раціональність державної поведінки шляхом підвищення вартості конфлікту та зниження привабливості силового вирішення спорів. Вона спрямована на: 1) створення структурних стимулів до кооперації; 2) формування взаємних витрат від розриву зв'язків; 3) інтеграцію безпекових інтересів через економіку та глобальні режими.

Технологія глобальної взаємозалежності має комплексну структуру: 1) економічний компонент – глибока торговельна, фінансова та виробнича інтеграція; 2) інституційний компонент – участь у глобальних організаціях і режимах (наприклад, Світова організація торгівлі); 3) регуляторний компонент – спільні правила щодо санкцій, експортного контролю, управління кризами; 4) безпековий компонент – кооперація у сфері спільних загроз (клімат, тероризм, пандемії).

Щодо механізму дії цієї технології, то, на відміну від стримування, яке діє через страх покарання, взаємозалежність діє через зміну структури витрат і вигод. Чим глибше інтегровані економіки та інституції, тим вищою стає ціна конфронтації. Війна або масштабна ескалація руйнують ланцюги створення вартості, фінансову стабільність і політичну легітимність. У результаті раціональна стратегія зміщується від конкуренції до управління суперечностями.

Стосовно меж ефективності технології глобальної взаємозалежності, то слід відзначити, що технологія вразлива до асиметричної залежності, політизації економічних зв'язків і використання взаємозалежності як інструменту примусу. За високого рівня недовіри інтеграція може сприйматися як загроза автономії.

Отже, глобальна взаємозалежність є технологією структурної стабілізації міжнародної системи: вона не ліквідує анархію, але змінює її стимули, роблячи конфлікт менш раціональним і менш вигідним.

ВИСОЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ ТЕХНОЛОГІЇ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ДИЛЕМИ БЕЗПЕКИ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Висновки. Дилема безпеки є нерозв'язною в абсолютному сенсі, але вона піддається технологічному управлінню. Міжнародна безпека у XXI столітті є не результатом балансу сили, а наслідком інтегрованого застосування технологій управління невизначеністю. Жодна з них не ліквідує дилему безпеки повністю. Проте їх поєднання: 1) зменшує амплітуду страху; 2) обмежує швидкість ескалації; 3) підвищує передбачуваність; 4) трансформує невизначеність із екзистенційної в керовану. У стратегічній перспективі питання стоїть не «як усунути страх», а як зробити страх керованим і не дозволити йому перетворитися на самореалізовану пророцьку спіраль конфлікту.

Дослідження дозволяє сформулювати узагальнену теоретико-прикладну концепцію технологічного управління дилемою безпеки в умовах стратегічної невизначеності XXI століття. Проведений аналіз показав, що за умов анархічної структури міжнародної системи дилема безпеки не може бути усунута остаточно, однак можлива її трансформація через цілеспрямоване технологічне управління. Наукова новизна дослідження полягає у застосуванні технологічного підходу до аналізу дилеми безпеки та стратегічної невизначеності. На відміну від класичних інтерпретацій, що зосереджувалися переважно на структурних обмеженнях анархії або на балансі «наступ–оборона», запропонований підхід розглядає безпеку як процес конструювання спеціальних механізмів управління ризиком. Уперше дилема безпеки системно проаналізована не лише як об'єктивна структурна пастка, а як сфера прикладного інституційного інжинірингу. Це дозволило перейти від дескриптивного аналізу до нормативно-інструментального виміру – від пояснення причин ескалації до моделювання способів її стримування. Теоретична значущість роботи полягає в інтеграції положень структурного реалізму, когнітивної теорії сприйняття та інституціоналізму в межах єдиної концептуальної моделі. Дилема безпеки постає як багатовимірний феномен, що включає інтерпретаційну, матеріальну, процедурну та ідентифікаційну невизначеність. Відповідно, кожна проаналізована технологія спрямована на конкретний тип невизначеності. Таким чином, запропонована класифікація дозволяє концептуально впорядкувати інструменти міжнародної безпеки як функціонально диференційовані механізми управління страхом і недовірою. Практична значущість дослідження полягає у можливості застосування технологічної моделі для розроблення зовнішньополітичних і безпекових стратегій держав. В умовах повномасштабної війни росії проти України, стратегічного суперництва між США та Китаєм, ядерної взаємної вразливості та політизації глобальної взаємозалежності запропонована аналітична конструкція дозволяє оцінювати ефективність конкретних інструментів не з позиції абстрактної «довіри», а з позиції їх функціональної

здатності знижувати ризик неконтрольованої ескалації. Технологічний підхід дає змогу здійснювати поетапну діагностику типу невизначеності, добирати адекватні механізми реагування та визначати межі їх застосування.

Зауважимо, що жодна технологія не є самодостатньою. Лише їх комплексне поєднання формує багаторівневу архітектуру стабільності. Стратегічна прозорість зменшує інформаційний дефіцит; діалог коригує інтерпретації; стримування стабілізує баланс; безпекові спільноти трансформують ідентичності; взаємозалежність змінює структуру витрат і вигод. У сукупності вони не ліквідовують анархію, але пом'якшують її наслідки, переводячи страх із екзистенційної площини у керовану.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з кількома напрямками. По-перше, необхідна емпірична перевірка ефективності окремих технологій у різних регіональних контекстах. По-друге, актуальним є аналіз впливу новітніх технологій на посилення або трансформацію дилеми безпеки. По-третє, перспективним є дослідження взаємодії між онтологічною безпекою та технологіями управління невизначеністю, особливо в умовах ідентифікаційних конфліктів. Нарешті, подальша теоретична розробка потребує уточнення критеріїв вимірювання «керованості» страху та розроблення індикаторів стабілізаційного потенціалу конкретних механізмів.

Отже, у стратегічній перспективі ключове питання міжнародної безпеки полягає не в утопічному усуненні дилеми безпеки, а у створенні інтелектуально та інституційно виваженої системи її технологічного управління. Саме така парадигма дозволяє поєднати реалістичне визнання анархії із практичною можливістю обмеження її руйнівних наслідків.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Висоцький, О., 2017. Легітимаційні технології в міжнародних відносинах. *Грані*, [e-journal] 20 (10), с.98-104. <https://doi.org/10.15421/1717138>
- Висоцький, О., 2021. Політична безпека держави в умовах нестабільності міжнародно-політичного середовища. *Грані*, [e-journal] 24 (2), с.13-23. <https://doi.org/10.15421/172110>
- Allison, G., 2015. The Thucydides Trap: Are the U.S. and China Headed for War? *The Atlantic*, [online] September 24. Available at: <<https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/files/Allison%2C%202015.09.24%20The%20Atlantic%20-%20Thucydides%20Trap.pdf>> [Accessed 12 March 2026].
- Allison, G., 2017. *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?* Boston: Houghton Mifflin Harcourt.

ВИСОЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ
ТЕХНОЛОГІЇ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ
ДИЛЕМИ БЕЗПЕКИ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

- Bell, M.S. and Quek, K., 2025. How Intractable is Security Dilemma Thinking? *Journal of Conflict Resolution*, [e-journal] 70 (2-3), pp.287-309. <https://doi.org/10.1177/00220027251356279>
- Booth, K. and Wheeler, N., 2008. *The Security Dilemma: Fear, Cooperation, and Trust in World Politics*. New York: Palgrave Macmillan.
- Brundage, C., 2023. The US-China Semiconductor Power-Security Dilemma: Decoupling the Security and Power Struggles Through the Theory of Dr. Barry Buzan. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*, [e-journal] 78(4), pp.595-613. <https://doi.org/10.1177/00207020231213612>
- Glaser, C.L., 1997. The Security Dilemma Revisited. *World Politics*, [e-journal] 50, pp.171-201. <https://doi.org/10.1017/S0043887100014763>
- Hollis, M. and Smith, S., 1990. *Explaining and Understanding International Relations*. Oxford: Clarendon Press.
- Jervis, R., 1976. *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton: Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvc77bx3>
- Jervis, R., 1978. Cooperation under the Security Dilemma. *World Politics*, [e-journal] 30 (2), pp.167-214. <https://doi.org/10.2307/2009958>
- Kydd, A.H., 2005. *Trust and Mistrust in International Relations*. Princeton: Princeton University Press.
- Lupovici, A., 2026. How to avoid ontological security dilemmas: toward building a policy theory. *Journal of International Relations and Development*, [e-journal] 29, article 5. <https://doi.org/10.1057/s41268-026-00369-w>
- Schelling, T.C., 1960. *The strategy of conflict*. Cambridge: Harvard University Press.
- Tang, S., 2009. The Security Dilemma: A Conceptual Analysis. *Security Studies*, [e-journal] 18 (3), pp.587-623. <https://doi.org/10.1080/09636410903133050>
- Vysotskyi, O., 2023. National Security Technologies in the Domestic and Foreign Policy of the State. *Grani*, [e-journal] 26 (3), pp.126-133. <https://doi.org/10.15421/172358>

REFERENCES

- Allison, G., 2015. The Thucydides Trap: Are the U.S. and China Headed for War? *The Atlantic*, [online] September 24. Available at: <<https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/files/Allison%2C%202015.09.24%20The%20Atlantic%20-%20Thucydides%20Trap.pdf>> [Accessed 12 March 2026].
- Allison, G., 2017. *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?* Boston: Houghton Mifflin Harcourt.
- Bell, M.S. and Quek, K., 2025. How Intractable is Security Dilemma Thinking? *Journal of Conflict Resolution*, [e-journal] 70 (2-3), pp.287-309. <https://doi.org/10.1177/00220027251356279>

- Booth, K. and Wheeler, N., 2008. *The Security Dilemma: Fear, Cooperation, and Trust in World Politics*. New York: Palgrave Macmillan.
- Brundage, C., 2023. The US-China Semiconductor Power-Security Dilemma: Decoupling the Security and Power Struggles Through the Theory of Dr. Barry Buzan. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*, [e-journal] 78 (4), pp.595-613. <https://doi.org/10.1177/00207020231213612>
- Glaser, C.L., 1997. The Security Dilemma Revisited. *World Politics*, [e-journal] 50, pp.171-201. <https://doi.org/10.1017/S0043887100014763>
- Hollis, M. and Smith, S., 1990. *Explaining and Understanding International Relations*. Oxford: Clarendon Press.
- Jervis, R., 1976. *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton: Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvc77bx3>
- Jervis, R., 1978. Cooperation under the Security Dilemma. *World Politics*, [e-journal] 30 (2), pp.167-214. <https://doi.org/10.2307/2009958>
- Kydd, A.H., 2005. *Trust and Mistrust in International Relations*. Princeton: Princeton University Press.
- Lupovici, A., 2026. How to avoid ontological security dilemmas: toward building a policy theory. *Journal of International Relations and Development*, [e-journal] 29, article 5. <https://doi.org/10.1057/s41268-026-00369-w>
- Schelling, T.C., 1960. *The strategy of conflict*. Cambridge: Harvard University Press.
- Tang, S., 2009. The Security Dilemma: A Conceptual Analysis. *Security Studies*, [e-journal] 18 (3), pp.587-623. <https://doi.org/10.1080/09636410903133050>
- Vysotskyi, O., 2017. Lehitymatsiini tekhnolohii v mizhnarodnykh vidnosynakh [Technologies of legitimation in international relations]. *Grani*, [e-journal] 20 (10), pp.98-104. <https://doi.org/10.15421/1717138>
- Vysotskyi, O., 2021. Politychna bezpeka derzhavy v umovakh nestabilnosti mizhnarodno-politychnoho seredovyscha [Political security of the state in the conditions of instability of the international political environment]. *Grani*, [e-journal] 24 (2), pp.13-23. <https://doi.org/10.15421/172110>
- Vysotskyi, O., 2023. National Security Technologies in the Domestic and Foreign Policy of the State. *Grani*, [e-journal] 26 (3), pp.126-133. <https://doi.org/10.15421/172358>

Надійшла: 13.03.2026; Прийнята: 06.04.2026;

Стаття була вперше опублікована онлайн: 15.05.2026

INTERNATIONAL SECURITY TECHNOLOGIES UNDER CONDITIONS OF SECURITY DILEMMA AND STRATEGIC UNCERTAINTY

Oleksandr Vysotskyi

*Doctor of Political Sciences, Professor,
Professor of the International Relations Department
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0712-8499>
Email: vysalek@gmail.com
Oles Honchar Dnipro National University,
Dnipro, 49010, Ukraine*

The topicality of this study is determined by the intensifying security dilemma within modern international relations characterised by strategic uncertainty. The main objective of the study is to identify and systematise international security technologies as institutional-organisational, procedural and cognitive mechanisms capable of reducing uncertainty, enhancing predictability in strategic interaction and transforming the security dilemma from existential to manageable. Research methodology: a technological approach integrating structural realism, cognitive perception theory and institutionalism is applied; the study is conducted through a five-stage analytical procedure: diagnosing uncertainty types, formulating functional tasks, describing technology structure, evaluating mechanisms of action and determining application boundaries. Results: five key technologies for uncertainty management are identified: strategic transparency and verification, institutionalised strategic dialogue, deterrence with limited demonstrativeness, security community formation and global interdependence. Each technology targets specific uncertainty types – interpretative, material, procedural and identificational (thereby, reducing space for misperceptions and constraining escalation spirals). Conclusions: while the security dilemma cannot be entirely eliminated, it can be transformed through purposeful technological management. Significance: the offered conceptual model provides a normative-instrumental foundation for developing foreign policy strategies, contributing to international system stabilisation under anarchy.

Keywords: security dilemma; strategic uncertainty; international security technologies; strategic dialogue; deterrence; security communities; global interdependence; international law.

